

***В.В. Русін, канд. екон. наук, доц.,**
Львівський інститут банківської справи
Університету банківської справи НБУ*

РИЗИКИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРА В УМОВАХ КРИЗИ

Підтримка банків та небанківських фінансових посередників урядами в розвинених країнах у 2008-2009 рр. стала безпрецедентною за масштабами та обсягом охоплення. При цьому застосовувалися як традиційні, так і нетрадиційні інструменти, зокрема страхування активів, рекапіталізація чи перехід проблемних установ у державну власність, випуск боргових зобов'язань під гарантії уряду тощо. Широке застосування таких інструментів несе у собі низку ризиків для банківського сектора.

Досвід минулих банківських криз свідчить про те, що раннє розпізнавання проблем фінансового сектора у поєднанні з швидким, всеосяжним втручанням уряду та реструктуризацією відігравали основну роль в оперативному оздоровленні банків та небанківських посередників. Проте розв'язання проблем кризи 2007-2009 рр. відбувається повільнішими темпами, і суб'єкти ринку не можуть повною мірою спрогнозувати обсяги своїх втрат та терміни їх покриття. Така невизначеність лише посилює несприятливі очікування і підриває зусилля урядів з відновлення довіри до фінансової системи. Водночас державні органи повинні оперативно вирішувати проблеми неплатоспроможних банків, посередники змушені корегувати свої джерела формування ресурсів. Застосування механізму сек'юритизації суттєво ускладнилося, а оптове фінансування стало дорожчим. Фінансові установи зменшують масштаби своєї діяльності, обсяги запозичень, а їх власники отримують дедалі менші прибутки.

Не зумівши вчасно очистити банківський сектор, державні субсидії та набуття контролю над банками стали додатковим тягарем для державного бюджету та створили нерівні правила гри на фінансовому ринку. Відповідно стабільні, платоспроможні банки з ефективним менеджментом опинилися у програшному становищі відносно рекапіталізованих чи контрольованих державою, оскільки їх діяльність вважається більш ризикованою. Врешті-решт небажання влади швидко очистити банківський сектор від неплатоспроможних банків може суттєво уповільнити його відновлення.

Банки повинні відновити кредитування, але водночас вони змушені скоротити масштаби діяльності та підвищити її безпеку. У контексті цього державні програми порятунку фінансового сектора частіше ускладнюють ситуацію, аніж вирішують її. Банки отримують від держави додаткове фінансування і капітал. Ці “рятувальні” пакети дозволяють менеджерам уникати складних рішень про скорочення обсягів запозичень, зниження рівня ризику активів та змін їх структури. Сприяючи поглинанню проблемних банків іншими банками, дії урядів зумовлюють появу настільки крупних холдингів, що навіть власний менеджмент не може повною мірою оцінити ризики їх діяльності. Зайва “турбота” у короткострокових програмах окремих країн про установи “надто великі, щоб збанкрутувати” призвела до зростання концентрації фінансового сектора і підвищення системних ризиків.

Вихід фінансового сектора з кризи значною мірою залежить від форм державної підтримки, що застосовуються. Розширення меж програм страхування депозитів і страхування активів можуть призвести до неможливості виконання зобов’язань за такими програмами. Водночас за термінами повернення наданих банкам кредитів за програмами рекапіталізації уряди стежать чітко, і це стимулює банки швидко їх повертати. Найбільш складна ситуація із націоналізованими банками. Навіть якщо такі установи оздоровлені та продані приватним інвесторам впродовж короткого періоду, в уряді можуть залишитися неліквідні активи.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що для відновлення фінансової системи необхідні рішучі дії органів влади. При цьому вони мають бути прозорими і зрозумілими. Центральні банки повинні сприяти відновленню ролі фінансових ринків, а уряди повернути контроль над націоналізованими банками приватному сектору. Такі кроки відновлять у банківському секторі здорову конкуренцію. Однак існує значний ризик того, що уряди можуть не виконати покладені на них завдання, вважаючи кризу подоланою після перших проявів поживавлення у фінансовому секторі.